

Csodákra képesek, ha segítünk nekik

– A mai fiatalok rosszabbak vagy jobbak, mint az előző generációk?

– Véleményem szerint se nem rosszabbak, se nem jobbak. Másak. Ez egyébként minden korra jellemző volt, hogy az aktuális felnőtt generáció a fiatalokat másnak és problémásnak látta. Az előző nemzedékekhez képest sokban különbözik az autoritáshoz való viszonyuk, az, hogy tekintélytisztelők vagy sem, mennyire igénylik és fogadják el a tekintélyt. Én úgy látom, hogy sokkal inkább igényük van az egyenrangú kommunikációra, mint a régebbi generációknak. És ez szélsőséges esetekben odáig megy, hogy nem fogadják el a tekintélyt, megkérdőjelezzik, hogy miért kell megtanulni vagy megtenni, elvégezni valamit. Igazából azt a tekintélyt tisztelik, amely egy kompetencián alapszik: ha meg tudom magyarázni, ha érthetővé teszem, hogy egy bizonyos szabályt miért vezettem be, miért várom el a betartását, vagy miért kellene hozzá alkalmazkodni.

– Sokszor hallunk olyan visszajelzéseket, hogy a gyerekek buták, nem tudnak olvasni, számolni, nem tudnak szöveget értelmezni.

Ha a téma a fiatalok, akkor mindenképp szükségét éreztem, hogy olyan személyt is megszólaltassunk, aki rendszeresen találkozik, foglalkozik velük, méghozzá úgy, ahogyan a szülők talán sosem. **Csizsér Zsuzsa** huszonöt éve iskolapszichológus a Bolyai Farkas Líceumban, kamaszkorú gyerekei vannak. Nincs egyedül azzal a véleménnyel, hogy ez a generáció türelmetlenebb, információdömpingben nő fel, ezért túlterhelt. Sok tanulmány született a boomerekről, X, Y és Z generációkról, sőt újabban az Alfa generációról, amelyek a jellemzőiket taglalják, vagy a lehetőségeiket elemzik a munkaerőpiacon, mégis úgy érezhetjük, hogy nem ismerjük eléggé a fiataljainkat.

Valóban butábbak, mint a korábbi évfolyamok?

– Azt semmiképp nem gondolom, hogy butábbak. Más az információfeldolgozási képességük, vagy az úgynevezett alapképességeik és részképességeik, amelyek meghatározzák azt, hogy miben és hogyan teljesítenek, vagy hogy miként motiválják magukat. Nemcsak az értelmi képességekről, olvasásról, írásról, számolásról vagy kézügyességről beszélek, hanem a végrehajtó funkciókról is. Arról, hogy hogyan irányítják a figyelmüket, hogyan kezelik az időt, mire motiválják magukat, és így tovább. Azt is megértem, hogyha a tanárok panaszkodnak. Hogyha kisgyerekkorban bizonyos élmények kimaradnak, például nem volt alkalom egyenetlen talajon járni, fára mászni, leesni, agyagozni, tehát hiányoztak a szenzoros, a vestibuláris, az egyensúlyérzéket fejlesztő ingerek, és így tovább, akkor az idegrendszer nem úgy érik, ahogy

kellene. Ennek következtében a kézírásuk, térlátásuk, irányérzésük nagyobb százalékban alulfejlett. A beszéd terén például már óvodáskorban el kell érni azt, hogy megkülönböztessék a hangokat, de látványosan csökkent azok száma, akik ebben a korban hangzás alapján meg tudják különböztetni például az L-t az R-től, nagyobb százaléka nem hallja a különbséget, mint ezelőtt 15 évvel. Ezek objektív tények, attól függenek, hogy mennyit mondkáztak, mennyit beszéltek velük, vagy jutottak-e olyan ingerekhez, amelyekre ehhez szükségük van. Ezekről a korai élményektől, vagy ezek hiányában valóban más pályát járhatnak be, és bizonyos dolgok hiányozhatnak belőlük. Ugyanakkor sok mindent hamarabb hallanak, látnak, ha nem olvasás, akkor videók formájában. Csak éri őket inger, megkapnak egy csomó információt, és egymás közt is többet kommunikálhatnak. Különböző csoportok vannak, hamar bejelentkeznek, csatlakoznak, tehát tájékozottabbak tudnak lenni bizonyos dolgokban. Elképesztően jók lehetnek például a digitális technológia terén. Az intelligencia egyébként ezektől mind nem függ. Tehát lehet valaki diszlexiás vagy egyensúlyproblémás, de logikus gondolkodású. És ha a logikus gondolkodást ellátjuk megfelelő információkkal, akkor az jó dolgokat eredményezhet.

– Magatartás szempontjából milyenek?

• Interjú

– Tudatosan és fokozottan kell törekedni arra, hogy megismerjük az ő világukat. Valós probléma, hogy nem tudjuk, hogy mit csinálnak, és hogy miként kommunikálnak egymás között. Amikor iskolai zaklatásra, bántalmazásra panaszkodik egy-egy gyerek, akkor szembesülünk azzal, hogy miként kommunikálnak, milyen nyelvezetük van, hogyan tanulják, vagy nem tanulják meg egymást jól szeretni. Nagyon sok silány, alacsony minőségű kommunikációról hallok, főként a 15 év alatti serdülők körében. A nagyobbaknál már más a helyzet. Hogy mi történhet köztük, hogy mi mindent mondanak egymásnak, arról csak akkor szerzünk tudomást, amikor felszínre kerül egy-egy bántalmazási eset. Megdöbbentő, hogy a felnőttek nem igazán tudják, hogy mi zajlik, nem látják, hogy mekkora szakadék, generációs fal van közöttük.

– **Szerintem a mi szüleink sem tudták, hogy miképpen alakultak a mi kapcsolataink.**

– Nem tudták, viszont akkoriban nem volt lehetőség olyan gyorsan hatást gyakorolni annyi emberre. Mert ma elég egy pár billentyűt lenyomni, valakinek írni egy bántó, sértő kifejezést, és máris látja harminc másik ember. Nincs személyes találkozás, nem nézel a társad szemébe, nem méred fel, hogy miképpen hatsz a másakra. A személytelen kommunikáció kikapcsol egy féket. Sajnos éretlen korban kerülnek be egy-egy közösségi hálóba, ahol néhányan elkezdik ezt a becsmérlő stílust, és rögtön rátanulnak, mert nincs senki, aki moderálja őket. Személyesen vagy egy felnőtt jelenlétében nem engednék meg maguknak ezt.

– **Hogyan léphetnénk közbe? Lehet, hogy később kellene kezükbe adni a telefont?**

– Én azt gondolom, hogy ki kell tolni azt az időt, amikor egyáltalán felügyelettel vagy önállóan képernyőznek.

– **Számszerűsítsük, mert van, akinek 14 év a határ.**

– Nehezen foglalkozni állást, mert valószínűleg irreálisnak tűnik. Én elemistáknak nem adnék telefont,

igaz a negyedikben ez már nagyon nehezen fenntartható, főleg a lányok körében, akik hamarabb kezdenek serdülni, szerveződni. Fontos, hogy

ne negatívumként kezeljük a telefont, hanem azt emeljük ki, hogy az egy érdekes dolog, sok mindenre lehet használni, sokat lehet tanulni belőle. Mi legyünk azok, akik proaktívak, akik vezetjük őket, és nem futunk utánuk a tiltások sorával, hogy ezt se csináld, azt se, s vigyázz, mert ez is, az is veszélyes, mert elveszítjük az orientáló szerepünket. Szabályként meg lehet beszélni, hogy a szülő megnézheti a gyerek kommunikációját, és megszabhatja, hogy milyen applikációkat tölts le. Azoknak, akik úgy gondolják, hogy ezzel nem tiszteljük az intimitásukat, látniuk kellene, hogy mi zajlik egy-egy zárt csoportban. Néha a gyerek maga is meglepődik, mert ahogy bekerül egy csoportba, biztos akad valaki, aki olyasmit ír, hogy X-et zárjuk ki a csoportból, mert csúnya, vagy mert fogyatékos. Ha tudunk erről, akkor van alkalmunk beszélgetni róla, különben ez fokozódhat, és elmegy a zaklatásig, bántalmazásig. Egyre több szülő kellene vállalja az ilyen fajta felügyeletet és kommunikálást, hogy tudatosuljon a gyerekekben, ha valami nincs rendben. Azoknak a fiataloknak kellene többséget alkotniuk, akik felismerik és hangot is adnak annak, ha valami helytelen.

– **Mihez kezdjen az a szülő, aki most szembesül ezzel a problémával?**

– A klasszikus válasz az, hogy le kell ülni beszélgetni. Azt a fajta hitet, hogy én ismerem és tudom, hogy milyen a gyerekem, időnként kérdőjelezzük meg! Nagyon sok gyerek van, aki hozzám jön, és elmondja, hogy az édesapja, vagy az édesanyja nem ismeri. Ha tudna róla bizonyos dolgokat, kiborulna, mert nem is gondolná. Nem könnyű észrevenni és elfogadni, hogy kialakul és egyre nő a gyerek életében egy olyan terület, amihez nincs hozzáférésünk. A serdülőkor idején át kell alakítanunk a kapcsolódást. Már nem igénylik azt, hogy iskolába, edzésre vigyük őket, nyaralni vagy kirándulni sem a szülőkkel akarnak, mert önállósodnak. Leszűkülnek a csatornák, de mi nyílik meg? Többet kell beszélgetni, muszáj megkeresni azokat az alkalmakat, helyzeteket, amikor érezzük, hogy megnyílik, és beszélgetni tudunk. Ez egy tudatos erőfeszítés, mert a szülőnek az orientáló szerepe csökken ugyan, de azért őriznie kell, amíg értékeket tud megszabni. Meg kell találni azt a lehetőséget, hogy a fiatal jól érezze magát, megnyíljon, és olyan témákról is beszélhessen, amelyek addig nem jöttek szóba. Ha elmegyünk együtt tollasozni, vagy kimegyünk horgászni, a velük töltött minőségi idő meghozhatja az eredményt.

– **Számukra mi fontos? Ők mit várnak el, és mi az, amit meg tudunk adni?**

– Hogy kíváncsiak legyünk arra, hogy milyenek, ne csak a kereteket szabjuk meg. Az egyenrangú kommunikációra törekszenek, igényük van arra, hogy lehessen egyezkedni. A jogos igényeiket, ha érvekkel támasztják alá, hallgassák meg, élvezzenek bizalmat.

– **Miben jó igazán ez a generáció?**

– Azt gondolom, hogy nyitottságban és rugalmasságban, a gyors fel-fogóképességben.

– **Az alkalmazkodó képességükre gondoljunk?**

– Erre voltak szinte rákényszerítve, hogy a gyorsan változó körülmé-

nyekhez, a stresszhez alkalmazkodjanak. Sok minden pótolható és helyettesíthető, de az emberi fiziológia sem tud korlátlanul alkalmazkodni. Nem lehet például a dopaminszintünket a végletekig fokozni. Szükség van arra, hogy tudatosabban kezeljük őket, és ők is magukat. Tanuljanak meg pihenni, tanuljanak meg lemondani élvezetekről a hosszútávú célok érdekében.

– **Mivel a játékok megnyerése, a sikerek elérése által kiváltott örömrészt nem lehet hosszan fenntartani...**

– Sem fenntartani, sem fokozni, és akkor óhatatlanul egyre több ideig kell játszani, egyre magasabb szinteket, különben valódi elvonási tünetek jelentkeznek. Paradox módon azonban pont ez vezet az elégedetlenséghez, a kiégéshez, az ürességérzethez, a boldogtalansághoz. Ezzel szemben van egy olyan tendencia, hogy tanuljuk meg a dopaminmegvonást: egy kicsit ülünk csendben, mondjunk le valamiről, böjtölünk, hogy ismét tudjunk élvezetet lelteni azokban a dolgokban, amelyek a hétköznapi, egészséges életben adódnak.

– **Nem egy lehetetlen vállalkozás...**

– Természetesen nem, mert minden generációnak az alapszükségei és alpműködései továbbra is ugyanazok. Azt, hogy legyenek emberi kötődéseink, nem neveli ki még az online világ sem. Ha valaki figyelemmel fordul a fiatalok felé, és tényleg törődik velük, arra jól reagálnak. Ez nem múlik el. A kompetencia iránti igény és az autonómia iránti igény szintén nem fog kinevelődni és elmúlni attól, hogy gyorsabb a világ, és több inger éri őket. Ha ezekre jól reagálunk, és megadjuk azt, amire szükségük van, akkor ugyanúgy csodás dolgokat fognak alkotni, mint az előző generációk.

• KORONDI KINGA

Karinthy Frigyes

A lányok

A lányok a Vadász utcába járnak: egy órákor gyakran találkozunk velük, tarkán sereglenek ki a körútra, vihognak és sugdolóznak. Copfjukon piros és kék pántlika fityeg, hármannégyen összefogóznak, egymásba karolnak, az egyik halkan, súgva mond valamit, hangosan kuncogni kezdenek.

Ellenségesen és értetlenül és irigyen nézem őket, vajon miféle butaságon nevetnek folyton? És mit sugdolóznak? Ha két lány összejön, mindjárt sugdolózni kezdenek – ismeretlen dolgon nevetnek, elkodom, és gyanakodva, rossz érzéssel húzom föl a szemöldököm – valami profán, cinikus, tisztátalan dolog van a világon; amiről csak ők tudnak, és mindig arról beszélnek; gúnyosan, alattomosan néznek rám, és elszaladnak. Vajon mi lehet az?

Mert valamit tudnak, amit én nem tudok. Különbözik buták és tehetetlenek, növényt és bogarat nem gyűjtenek, bélyeget se. Leydeni palackot nem csinálnak, se magdeburgi félékét. Egyszer napfogyatkozás volt, a Hold árnyéka elhaladt a Napkorong előtt. Napokig készültem rá, üveget kormoztam, és dobogó szívvel vártam a csillagászok által kijelölt időpontot. Mikor a fényes tányérba beleharapott a fekete csorba, ujjongva és áhítattal kiabáltam – és kezemből a kormos üveggel kerestem valakit, akinek elmondjam, hogy millió kilométernyire mi történik odakünn. Csak két lányismerősöm volt a másik szobában, befutottam, és lelkesedve hívtam őket, hogy jöjjenek gyorsan, mert a pompás színjáték csak percekig tart. Nem lehetett rávenni egyiket se, hogy az utcai szobába átjöjjenek – valami butaságon vihogtak, csúfoltak engem, ugyan hagyj bennünket, mondták. Dühösen és gesztikulálva magyaráztam, hogy milyen nagy és ritka tüneményről van szó, és hogy mindjárt vége lesz, de hiszen csak arról van szó, hogy

átjöjjenek az utcai szobába, kiabáltam elkeseredve. Valami kétértelmű ostobaságot feleltek, egy szón megint vihogni kezdtek, nem jöttek át, nem nézték meg.

De vajon mi lehet az – mert van valami velük. Valami van, amit mindenki tud, csak én nem, ami miatt úgy bánnak a lányokkal, mint valami kiváltságosokkal, és ezt ők tudják.

Még egészen kicsike voltam, mikor a rokonaim ilyeneket mondtak nekem, „hát állva hagyod a kis kisaszonyt, és te leülsz? nem szégyelled magad? milyen gavallér leszel belőled?“, és nekem fel kellett állni a kényelmes székről, hogy a csipkébe öltözött kis majom leülhessen. Az arcom égett a szégyentől és haragtól – miért? Micsoda ostoba, jogtalan, igaztalan előny? Ha pofon vágnám, leesne a székről. De hát ő pofon vághat és megalázhathat engem, csak azért, mert ő gyengébb, és így lovagiasságból nem üthetem vissza? Hát nem látják, hogy ő tudja ezt, és kinevet bennünket, és kényelmesen elterpeszkedik?

Miért? Miért? Mi lehet ez?

